

Szerző: Szirmai J.

Cím: Haldoklik a romantika a Franzstadttban

Forrás:

Új Újság

3m

(Hely)

1926. 11. 21.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Hely

Idő

"1926"

Személy

Helyszám

HALDOKLIK A ROMANTIKA A FRANZSTADTTBAN

VÉGVESZÉLYBEN A BETÖRŐ- ÉS ZSEBTOLVAJIPAR — A „GYÖNGYVIRÁGOS SUNYIMUNYI” REGÉNYES HÁZASSÁGA — OPERAI LECKEÓRA A SZINI-NÖVENDEKJELÖLTEKNEK — MÚLAT A „RAJCSOS SZEPI”

A régi idők vasfoga kikezdte már a romantikum utolsó fellegvárát, a Franzstadtt is. A Ferenc-körutól kívül eső terület, a Franzstadtt lassanként elveszti már speciális jellegét és kezd beolvadni a főváros egyhangú szürkeségébe. Mióta az Angyalföldet az építkezések, utszabályozások és gyakori razzziák hasznavehetetlenné tették a jasszvilág számára, azóta már csak a Franzstadtt őrizte a tradíciókat, a régi szép erkölcsöket, a zsványbecsületet és a belyárromantikát. Most már ez is haldoklóban van. Pedig nagy kár érte.

A régi szép Franzstadttban tavasszal orgona nyíllott a földszintes házak udvarán. Eperfák lombjai bólogattak a kerítések fölött. Szerelmet süttogott a jasszlegény a muskátlis ablak alatt, miközben tenyerében nyitott kést szorongatott. Az éj csendjét bicskázások, véres verekedések, rendőrsip visitása

verték fel és menekülő lábak dobogása volt a megnyugtató zsongás, amely a Franzstadtt szülőiteit álomba ringatta.

A földszintes házak még megvannak. Az eperfák, orgonabokrok hullatják őszi levelüket és az elvirágzott muskátliscserépek is ott állnak az ablakban. De hová lett a régi franzstadtti kedély? Hová tűntek a régi jasszok? Mivé lettek a régi tanyák?

Megszűnt a Liliom-kávéház, Medvigy Vili és Princz Jami hirhelt tanyája, ahol egész betörőgenerációk nevelődtek föl. Nincs már Bokréta-borozó, ahol lovag Sambucci Viktor rendszeres oktató- és szemléltető-előadást tartott növendékeinek a zsebtolvajlás művészetéről. Lebontották azt a tűzoltóutcai házacskát, amelynek padlásán készült a hamis háborus igazolványok kilencven százaléka. Ennek a „link fleknt” (hamis igazolvány) gyárnak híre volt az egész monarchiában és igen nagy exportja volt a bécsi Ottakringre és a prágai külvárosokba.

A „nagy Mózer”, „kis Mózer”, „Lobogó”, „Fehér liliom”, „Késdobáló”, „Fujtogató” még megvannak. Igaz, hogy más néven, más tulajdonossal és más közönséggel. A régi „balspiss” (orgzavendéglős) tulajdonosok Isten tudja hová lettek. Meghaltak vagy „bukva” (letartóztatásban) vannak. A régi nagy jasszok helyett legfőljebb „piti vagánok” (kis csirkefogók) járnak a kocsmákba, amelyeknek stangaszijai ma már jámbor iparosok és iparoslegények.

Medvigy Vilin, Princz Janin és lovag Sambuccin kívül eltűntek még: Kaltenecker Tóni, a Schwarcz testvérek, Heszele Franci, Bálint Franci, a rücskös Miska, a selyem Gyuri, a Piksi, a Zsó, a fukszos Jóska, a handzsás Bedár, a brusztos Gusztó és a többi... többi. Mind egy-egy klasszis a maga szakmájában. Ki betörő, ki zsebtolvaj, piaci tolvaj, besurranó, bicskás, utonálló stb. Eltűntek ők és nem jöttek helyükbe „mélto” utódok.

Ami még a régi időkre emlékeztet, az kiejebb szorult, a Ranolder-utca tájára. Itt még elvétve felcsillan a régi, egykori tündöklő Franzstadtt. Itt találjuk meg a „kis bárót”, aki most egy bérkocsis standon kocsimosó lett. A kis báró válaszfékos eleganciája és nagyuri allűrjei révén kapta megtisztelő elnevezését. Olyan elegánsan öltözködött és viselkedett, hogy a villamoson, ahol „dolgozott”, nem mertek gyanakodni rá. Sőt ellenkezőleg. A kis bárónak passziója volt, az áldozatot tovább követni a villamoson, amíg az észrevette, hogy eltűnt az órája vagy a pénztárcája. Ilyenkor mindig ő csapta a legnagyobb „zrit” és még a rendőrnek is személyleírást adott, hogy ilyen meg olyan gyanus külsejű alakot látott a kárvalloitt körül settenkedni. A rendőr gyakran fel is írta tanúnak. Persze, mindig más és más nevet mondott be.

— Nem érdemes manapság „pizskálni” (pizskálás = zsebtolvajlás) — magyarázta a kis báró —, mert nincs „leves” (pénz) és nincs „illem” (tolongás). „Dolgozni” csak zsufolt villamoson lehet. Pénzünk nincs az embereknek. Akinek ma még pénze van, az autón jár. Pár ezer koronáért meg az ember nem teszi ki magát a „sitínek” (sityi = börtön).

— De aranyóra, aranylánc még csak akad — vefettük közbe.

— Látszik, hogy nem ismeri a viszonyokat — legyint lenézően —, mert nincs. Először is az aranylánc csak dublé. És ami rajta függ? Legjobb eset, ha rézóra. De rendszerint az sem. Csak hengeg-

nek a „nepe” (hamis) lánccal, de még órájuk sincs.

A betörőipar közgazdasági helyzetéről a „gyöngyvirágos Sunyimunyi” adott szakszerű felvilágosítást. A kis báró hozott össze vele. A gyöngyvirágos Sunyimunyi mostanában derékig „fel van törve”, derékon fölül pedig „le van törve”. Ugy történt a dolog, hogy a „dilis Juci” a rendőrség megfenyegette, hogyha még egyszer bekísérik, akkor kitoloncolják a fővárosból. Miután pedig a dilis Juci multja, jelene és jövője semmi garanciát sem nyújt arra, hogy a rendőrséggel meg ne gyűljön a baja, legcélszerűbbnek látta megkerülő hadmozdulattal védekezni a rendőrség tervbevert intézkedése ellen. Ez pedig az, hogy férjhez megy egy pesti illetőségű emberhez és akkor nem lehet kiszupolni. Ilyen célra pedig a gyöngyvirágos Sunyimunyi nál alkalmasabbat valóban nem találhatott. A Sunyimunyi valódi pesti. Már az apja is itt született Budapesten a Lipótváros szívében, a Markó-utcában. Ott élte le élete nagy részét, sőt itt is halt meg! Minderről hiteles írásbeli igazolmányok vannak.

A jasszleány és a betörő között csakhamar létrejött a házassági szerződés. A Juci tetőtől talpig „anszellerolja” (felöltözteti) a vőlegényt „vadonat ujba”, megkötik a házasságot, a házassági okirat a nőnél marad, áldomásul fizet a Juci tíz liter bort és azután mindegyik megy a maga útjára. Így is történt. Sunyimunyi kapott új cipőt, harisnyát, kockás ruhát, inget, gallért, nyakendőt és kalapot. Azóta azonban a zord idők arra kényszerítették, hogy mindent, ami a derekán fölül volt, eladja. A betétes cipő, lila harisnya és vasalt nadrág fölé visszakerült a régi stráfos trikó és a rongyos kabát.

— A «srenknek» (betörésnek) vége van — mondja keserűen a Sunyimunyi —, slussz, passz, kész, zene. Nincs tovább! A «szajré» (lopott holmi) nem ér semmit, nem lehet «elpasszolni» (eladni). Nincs vevő. A régi «passzerek» (orgazdák) nem mernek vásárolni. A «szibajra» (Telektérre) nem lehet kiállni, mert olyan kicsi a forgalom, hogy a jobb holmi rögtön szemet szur a «hekusoknak» (detektíveknek) és «szaglászni» kezdenek. Csak «lóvéra» (pénzre) lehet menni. De hol van ma készpénz? Csak «medvelőkéssel» (kasszafurás) lehetne valamit csinálni, de ahhoz meg nagy befektetés kell. Villanyfűtő, oxigénhegesztő, «dár» (álkules), gummikesztyű és a többi egyebek óriási pénzbe kerülnek. És ki ad manapság tőkét az «üzletbe»?

— Nem lehet, uram, semmit sem csinálni. En mondom önnek, hogy nem lehet. A «srenknek» slussz! Passz! Zene!

Miután a kis báró és a gyöngyvirágos Sunyimunyi kiöntötték lelkük bánatát, készséggel vállalkoztak, hogy elkísérnek a «Nyekergőbe», ahol mint mondták, igen nagy művelzetben lesz részem.

A „Nyekergő” kocsma nagyon sötét utcában van. A szűk kis helyiséget pisálkoló lámpa világítja és a füst akkora, hogy ajtónyíláskor úgy csap ki az utcára, mintha tűzvész volna belül. A kályha mellett zsámfolyon ül Poldi bácsi, az

oktató. Oléban harmonikát szorongat. Az asztal körül pedig a növendékek. Itt ugyanis művészeti előadás folyik.

Poldi bácsi, az oktató, a magyar királyi Operaház tagja volt. Művészi karrierjét, mint

mondotta, a Faust története ketté. Kulisszatolagató volt és felvonásközben gyakran átszaladt a hajóutcai kapuval szemben levő Artista-kocsmába néhány fröccsre. Egy Faust-előadás alkalmával a kelleténél több fröccsöt talált bevenni és mámoros fejjel Margit leányszobájába betolt egy nagy virágzó bokrot. A közönség ugyan nem vette észre, de a szereplők a nevetéstől alig tudtak énekelni. Majdnem botrányba fulladt az előadás. Emiatt Poldi bácsit kirúgták az Operából. Azóta abból él, hogy a franzstadti ifjúságot operaáriákra tanítja. A harmonikán rázendít a Tosca, Bohémélet stb. közismert áriáira és a franzstadti ifjúság áhitatos ihlettel éneklí vele kórusban. Az oktatás fejében Poldi bácsinak joga van a leckeóra alatt annyi fröccsöt inni, amennyit elbir (volt rá eset, hogy huszat is megivott), azonkívül a végén az egyik flu kalapjában gyűjtést rendeznek. Tizenöt-huszezer korona készpénztanidj is összegyűl ilyenkor.

— Bizony, elég sokba kerül az öreg torka — magyarázza egyik legényke —, de hát megadjuk neki, mert tetszik tudni, ha az ember a „színesnövendéki pályára” készül, legalább operákat ismerjen, nehogy azt mondhassák, hogy „unintelligens”.

— Aztán lett-e már közületek valaki színész-növendék?

— Növendék eddig még nem. De a Krumpholcz Pista, aki a Magyar Színház mögött minden éjjel virágot adott egy színésznőnek, az egész nyáron statisztált a Müszinkörben.

— Pedig nincs is jó hangja — vág közbe egy

másik —, csak protekciója volt! De én jövőre biztosan beiratkozom.

— Egy frászt iratkozik ő be — sugja bizalmasan fülembe az iménti —, ez nem fogja semmire sem vinni. Egész tehetségtelen. Csak azért szeretne más pályára menni, mert a gazdája mindig „flemmölí” (pofozza).

Végezetül meglátogattuk a „Fujtogató” kocsma. Itt éppen bankett volt. A „rajcsos Szepi” ki szabadulását ünnepelték meg. Hat hónapot ült

szegény ezüst retikül miatt. Már emelkedett a hangulat, amikor odaértünk. Szepi a kocsmaközépen ingujjra vetkőzve dirigálta a két szál cigányt. Szébbnél-szebb nótákat huzatott. Ime:

Haver jasszok tölem tanuljatok
Spangot, reibit jól elmakézzátok,
Mert hogyha azt a smasszer meglátja,
Sirva-ríva komálhatsz utána.

Egy másik nóta így szól:

Akremszickó matér nélkül,
Franka kislány link shein nélkül
Sej, haj, fidi a babám,
Alma szeret engem igazán.

Mindegyik egy-egy gyöngyszeme a népdalköltésznek.

Záróra felé jár az idő. A cigányok hónuk alá csapják a hegedűt és hiába ágál a rajcsos Szepi, hogy füttyöl ő a zárórára. Nem hallgatnak rá. Hiába nincs már tekintély. Merték volna ezt a «brusztus Gusztival» próbálni. Már rég darabokban volnának az asztalok.

Hiába. Haldoklik már a Franzstadtnban a romantika.

Szirmay I